

**Predlog politike za sprečavanje
korupcije u procesu uspostavljanja
Centra za upravljanje otpadom u
Nikšiću**

Predlog politike za sprečavanje korupcije u procesu uspostavljanja
Centra za upravljanje otpadom u Nikšiću

Sadržaj

Uvod	2
1. Analiza	4
2. Opcije politika	8
3. Preporuke politika	10
4. Bibliografija	13

Uvod

Kao jedan od najvećih ekoloških problema u Nikšiću u javnosti je prepoznatljivo neuređeno gradsko smetlište na lokaciji „Mislov do“, planina Budoš, koje je nezakonito u upotrebi od 2003. godine.

Iako je i u Državnom planu upravljanja otpadom opština Nikšić bila prepoznata, kao jedan od regionalni centara za upravljanje komunalnim otpadom, nije postojala volja donosilaca odluka da se prekine sa nezakonitim aktivnostima.

Nakon prvih izbornih demokratskih promjena u Crnoj Gori 30. avgusta 2020. godine situacija je čak i dodatno iskoplikovana predlogom Vlade, da se u opštini Nikšić formira centara za sedam opština, od koje su sa tri sa primorja, što podrazumijeva ogromne količine tokom ljetnje sezone i očekivani otpor građanstva u Nikšiću.

Lokalna samouprava je od 2021. godine pokrenula inicijativu za trajno zatvaranje i sanaciju te lokacije, kao i formiranje Centra za upravljanje otpadom, koji bi imao zakonsko utemeljenje, kao i ekološku i ekonomsku održivost.

Izazov realizacije tog projekta, dodatno je opterećen manipulacijama javnosti, iza čega stoje partijska prepucivanja i privatni interes, od samog izbora lokacije, preko načina zatvaranja finansijske konstrukcije, do tehološkog rješenja.

Nepovoljan investicioni ambijent, koji podrazumijeva prostor za koruptivno kriminalne radnje i medijske zloupotrebe, čime se utiče na javno mnjenje bili su razlog našeg interesovanja za

Predlog politike za sprečavanje korupcije u procesu uspostavljanja Centra za upravljanje otpadom u Nikšiću

ispitivanje građana koliko su upoznati sa aktuelnostima vezanim za formiranje Centra za upravljanje otpadom.

Kroz anketni upitnik, željeli smo od građanki i građana Nikšića dobiti povratne informacije u kojoj su mjeri upoznati sa predlozima izbora lokacije, tehnoloških rješenja, kredibiliteta investitora, sa posebnim akcentom na preppznavanje prostora za eventualne koruptivne radnje.

Kako Ustav Crne Gore, kao i ratfikovani međunarodni ugovor Arhuska konvencija, garantuju građankama i građanima pravo na učešće u procesu donošenja odluka, a proces javnih konsultacija u susret realizaciji važnih infrastrukturnih projekata takođe ima zakonski uslov, ovaj predlog politika je osmišljen na način da prikazom realnog stanja doprinese saradnji donosilaca odluka sa stručnom i laičkom javnosti.

Imajući u vidu izazovnu temu, obzirom da u Crnoj Gori, još uvijek nije uspostavljen nijedan Centar za upravljanje otpadom koji podrazumijeva preradu količina preostalih nakon procesa reziklaže, a ne deponovanje na zemljištu, ističemo i osjetljivost ovog pionirskog poduhvata čiji je motiv prije svega javni interes i želja za zaštitom životne sredine.

1. Analiza

Opština Nikšić je teritorijalno najveća i druga po broju stanovnika u Crnoj Gori, pa je nesporna važnost formiranja Centra za upravljanje otpadom, koji će se ekološke i ekonomske održivosti imati podršku stanovništva, ne samo zbog najpovoljnijeg zatvaranja finansijske konstrukcije, već i zbog pojedinačne podrške .

Da bi građani koristili Ustavom i čitavim nizom zakona garantovano pravo na učešće u procesu donošenja odluka mora im se omogućiti informisanost koja bi garantovala njihovo interesovanje i povjerenje u institucije.

Kako su u procesu usvajanja i novi Zakon o upravljanju otpadom i novi Državni plan, kao i Lokalni plan upravljanja otpadom jasno je da se kroz učešće javnosti na javnim raspravama moglo analizirati njihovo raspoloženje i povjerenje, pa u nastavku predstavljamo suštinu sprovedenog anketiranja.

Učešće na javnim raspravama

Neinformisanost o javnim raspravama, kao i nedovoljno vrijeme da se građani/ke upoznaju sa predlozima obimne predmetne dokumentacije, obesmišljava suštinu javnog dijaloga, kao i kvalitet krajnjeg ishoda.

Čak i građani/ke i organizacije civilnog društva koje daju komentare, najčešće nemaju povratne informacije kroz zapisnik sa javnih rasprava, čime se onemogućavaju komentari i sugestije.

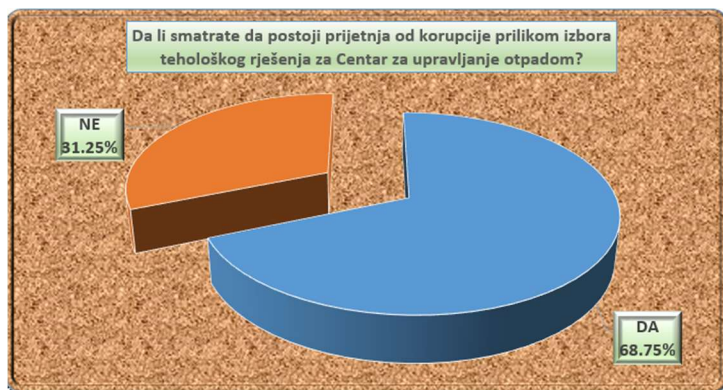
Predlog politike za sprečavanje korupcije u procesu uspostavljanja Centra za upravljanje otpadom u Nikšiću

Dodatna otežavajuća okolnost je vrijeme održavanja javnih rasprava, koje su u toku radnog vremena čime se onemogućava prisustvo zainteresovane javnosti.

Informisanost o tehnološkim rješenjima Centra za upravljanje otpadom u Nikšiću

Građani/ke se sa predlozima tehnoloških rješenja informišu „površno“ preko medija, što obzirom na kompleksnost tematike može izazvati kontraproduktivne utiske. Nije isto kada se np. prerada otpada u energiju prezentuje kao spaliočina ili energana i samim tim unaprijed utiče na utisak javnosti.

Prijetnja od korupcije prilikom izbora tehnološkog rješenja za Centar za upravljanje otpadom

Nepovoljan investicioni ambijent u Crnoj Gori, kao i dosadašnja iskustva javnosti sa investicijama velikih infrastrukturnih projekata koji se tiču životne sredine, prije svega postrojenjima za prečišćavanje otpadnih voda, sanitarnim deponijama, utiču na stav građana/ki Nikšića da je

Predlog politike za sprečavanje korupcije u procesu uspostavljanja Centra za upravljanje otpadom u Nikšiću

korupcija pristutna u toku izbora tehnoloških rješenja i investitora.

„Ovo je država sa velikim procentom korupcije.”

„Izbor tehnologije reciklaze je podložan korupciji.”

„Korupcija je sistemski problem. “

„Korupcija je prisutna na svim nivoima u kompletnom društvu tako da uvijek postoji mogućnost.”

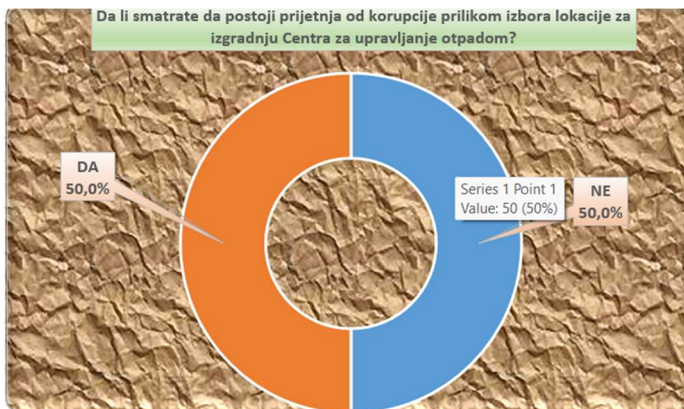
„Zbog veličine investicije”

Prijetnja od korupcije prilikom izbora lokacije za izgradnju Centra za upravljanje otpadom

Vođeni iskustvom 20-to godišnjeg funkcionisanja neuređenog gradskom smetlišta „Mislov do“ za koji lokalna samouprava plaća zakup na mjesečnom nivou, a koja neispunjava zakonske uslove za privremeno skladištenje komunalnog otpada, polovina građana/ki Nikšića prepoznaju prostor za koruptivne aktivnosti.

Ipak javnost ne prepoznaje obavezu postojanja prostorno planske osnove u industrijskoj zoni, kao ni činjenicu da se neće odlagati otpad kao na deponiji, već reciklirati i prerađivati.

Predlog politike za sprečavanje korupcije u procesu uspostavljanja Centra za upravljanje otpadom u Nikšiću

„Što se tiče izbora lokacije apsolutno da ne bi trebalo postojati korupcija. Diplomirao sam na temu upravljanja otpadom na teritoriji opštine Nikšić, tako da smatram da postoji dosta lokacija koje su pogodne za odlaganje otpada čime bi se korupcija svela na nulu.”

„Gradiće se na državnom / opštinskom zemljištu.”
„Jer se potpisuje ugovor o kupovini ili zakupom zemljišta”

Garancije institucija na pravo za učešće u procesu donošenja odluka i povjerenje u transparentnost

Građani/ke Nikšiće dominantno ne vjeruju u institucije ni u uticaj na konačne odluke.

Takođe, ne vjeruju da se sa svim bitnim informacijama upoznaju pravovremeno i kvalitetno, čime im se onemogućava kvalitetno učešće u javnom dijalogu.

2. Opcije politika

Kratkoročne politike

Imajući u vidu značaj izgradnje Centra za upravljanje otpadom, kako sa aspekta uticaja na životnu sredinu i zdravlja ljudi, tako i finansijske vrijednosti ovog značajnog infrastrukturnog projektaza lokalnu zajednicu i državu, potrebno je u najkraćem roku, obezbijediti maskimalnu transparentnost procesa, od samog izbora lokacije do konačnog izbora tehnološkog rješenja za predadu otpada koji se ne može reciklirati.

Srednjoročne politike

Kao srednorične mjere prepoznamo unapređenje znanja javnosti o važnosti Centra za upravljanje otpadom, benefitma za životnu sredinu i zdravlje ljudi, što se može obezbijediti kroz javna predavanja u obrazovnim ustanovama, organizovanje javnih tribina gdje bi fokus bio na mogućnostima doprinosa građana/ki u dijelu selekcije otpada u domaćinstvima, što bi povećalo efikasnost procesa reciklaže i poslovanja budućeg Centra.

Ono što je veoma važna srednjoročna mjera, imajući u vidu potrebu obezbjeđivanja najboljeg modela upravljanja jeste organizacioni redizajn lokalnog operatera Komunalno Nikšić d.o.o. koje bi upravljalo Centrom. To znači formiranje posebne organizacione jedinice, priprema i edukacija kadrova koji bi radili na poslovima u Centru za upravljanje otpadom, definisanje strategije informisanja javnosti o poslovanju i akcijama aktivacije stanovništva što je veoma važan preduslov za uspješne rezultate.

Predlog politike za sprečavanje korupcije u procesu uspostavljanja Centra za upravljanje otpadom u Nikšiću

Takođe, potrebno je uključiti i odbornike/ce Skupštine Opštine Nikšić, koji usvajaju godišnje izvještaje o radu kao i budžet, koji će u značajnom djelu prvih godina rada Centra imati prostor za obezbjeđivanje potrebne opreme.

Dugoročne politike

Dugoročne politike su prije svega namjenjene uspješnom poslovanju i održivosti Centra za upravljanje otpadom, pa kao najvažniju prepoznamo uspostavljanje Savjeta u kom bi bili zastupljeni i predstavnici Univerziteta Crne Gore, organizacija civilnog društva i medija, kako bi se dao doprinos obezbjeđivanju pozitivne poslovne politike i mogućnosti učešća u kandidovanju projekata čijom bi realizacijom unapređivana infrastruktura i vidljivost rada.

Kao bitnu politiku prepoznamo i uspostavljanje Sobe za posjetioce, kao posebnu vrijenost, gdje bi bile realizovane edukativne aktivnosti različitih nivoa, za građanstvo, učenike osnovnih i srednjih škola, stručnja praksa za studente, kao i stručno usavršavanje nastavnog kadra.

SWAT analiza politika

Prednosti koje se prepoznaju u navedenim politikama prije svega jesu postojanje prostorno planskog prepoznavanja lokacije za potrebe Centra za upravljanje otpadom u industrijskoj zoni Željezare EPCG, kao i započete procedure pripreme projektnog zadatka za potrebne preliminarne studije za idejni projekat. Takođe definisanje Centra za upravljanje otpadom u Nikšiću kroz novi Državni plan upravljanja otpadom predstavlja olakšavajuću okolnost u kontekstu komunikacije za zatvaranje finansijske konstrukcije.

Slabosti se vezuju za nepostojanje iskustva kadrova koji će biti angažovani na poslovima u Centru za upravljanje otpadom, naročito u dijelu prerade, nepostojanja navika građana/ki u selektivnom odvajanju otpada u domaćinstvima, kao i adekvatne opreme koja bi to obezbijedila, a prije u kontekstu sakupljanja.

Mogućnosti koje prepoznaju analizirane opcije politika su prije svega u kontekstu nabavke potrebne infrastrukture, edukacije kadrova i javnosti, kao i dobijanju bespovratnih sredstava za realizaciju projekta.

Izazovi koji su realni vezuju se za vremenske rokove, procedure javnih nabavki, tendera, isporuke opreme, što svakako treba biti razrađeno kroz procjenu rizika.

3. Preporuke politika

U ovom odeljku ćemo elaborirati odabrane kratkoročne, srednjoročne i dugoročne preporuke politike. Nakon pažljivog pregleda gore navedenih opcija politike kroz SVOT analizu, preporučujemo sledeće:

Kratkoročne preporuke

U pripremama javne rasprave koje se tiču Lokalnog plana upravljanja otpadom lokalna samouprava treba uključiti zainteresovane mjesne zajednice, organizacije civilnog društva, omogućiti online prenose isre na lokalnom javnom servisu RTV NK. Lokalna samouprava, tj resorni sekretarijat za komunalne poslove i saobraćaj treba da nakon definisanja

Predlog politike za sprečavanje korupcije u procesu uspostavljanja Centra za upravljanje otpadom u Nikšiću

datuma, prije objavljivanja javne rasprave, koja traje 15 dana, kontaktirati zainteresovanu javnost kako bi se unaprijed stvorio pozitivan ambijent za javni dijalog

Prezentacije potencijalnih tehnoloških rješenja učiniti vidljivim kroz lokalni medijski servis RTV NK, putem zvanične internet stranice i društvenih mreža Opštine Nikšić, lokalnih portala i proaktivnim pristupom ka građanima putem javnih tribina koje bi se organizovale u sali Skupštine Opštine Nikšić.

U okviru zvaničnoj sajta Opštine Nikšić (niksic.me) uspostaviti posebnu liniju za prijavu sumnje na korupciju, koju će koordinirati međusektorski tim lokalne samouprave, inspeksijskih organa, osnovnog državnog tužilaštva i organizacija civilnog društva.

Redovnim saopštenjima za javnost od strane lokalne samouprave informisati građane/ke o svim detaljima vezanim za izradu potrebnih studija, izvorima finansiranja, izboru lokacije, usklađenosti sa perostorno planskom dokumentacijom, aktivnostima koje se sprovode i komunikaciji sa Vladom Crne Gore.

Kao optimalan model komunikacije lokalne samouprave sa javnosti prepoznajemo uspostavljanje online servisa koji bi omogućio građanima da se redovno informišu sa aktuelnostima, dobiju povratne informacije i mogućnost prijave eventualnih koruptivnih radnji. Takav online servis, imajući u vidu kompleksnost problematike, naročito u izboru tehnološkog rješenja za preradu otpada koji se ne reciklira, podrazumijeva i kontinuiranu medijsku promociju kako u kontekstu edukacije građana/ki za njegovo korišćenje, tako i

kroz predstavljanje ostvarenih interakcija i analizom njegove efikasnosti.

Srednjoročne preporuke

Lokalna samouprava kao nosilac procesa pripreme za uspostavljanje Centra za upravljanje otpadom mora naprijediti saradnju sa Mjesnim zajednicama, organizacijama civilnog društva, Univerzitetom Crne Gore, medijima. Proaktivnim pristupom portebno je povećati interesovanje zainteresovane javnosti organizacijom namjenskih sastanaka i obilascima terena.

U ovom djelu veoma je bitna saradnja sa civilnim sektorom koji ima značajan medijski prostor i koji može doprinijeti širenju informacija i učestvovati u edukativnim aktivnostima.

Što je moguće prije krenuti u organizacioni redizajn, tj sistematizaciju Komunalnog Nikšić u okviru kojeg će funkcionisati Centar za upravljanje otpadom. To znači i pripremiti uslove za radna mjesta, shodno potrebama i stručnim referencama, kako bi se izbjegao prostor koruptivnih radnji, partijskog zapošljavanja i drugih zloupotreba

Dugoročne preporuke

Lokalna samouprava treba pripremiti i uspostaviti Savjet Centra za upravljanje otpadom koji će imati savjetodavnu ulogu i gdje će biti zastupljeni i predstavnici Univerziteta Crne Gore, fakulteta koji imaju predmete vezane za upravljanje

Predlog politike za sprečavanje korupcije u procesu uspostavljanja Centra za upravljanje otpadom u Nikšiću

otpadom i organizacija civilnog društva koje se bave ovom tematikom

Kako se radi o ozbiljnom procesu lokalna samouprava treba angažovati nezavisnu konsultantsku kuću da uradi studiju procjene rizika cijelog procesa uspostavljanja Centra za upravljanje otpadom, kako bi se na najmanju moguću mjeru svele komplikacije koje se mogu preduprijediti.

Bibliografija:

- Ustav Crne Gore
- Zakon o upravljanju otpadom
- Državni plan upravljanja komunalnim otpadom

Stavovi i mišljenja izražena u ovom dokumentu o politici su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove projektnih partnera ili donatora.